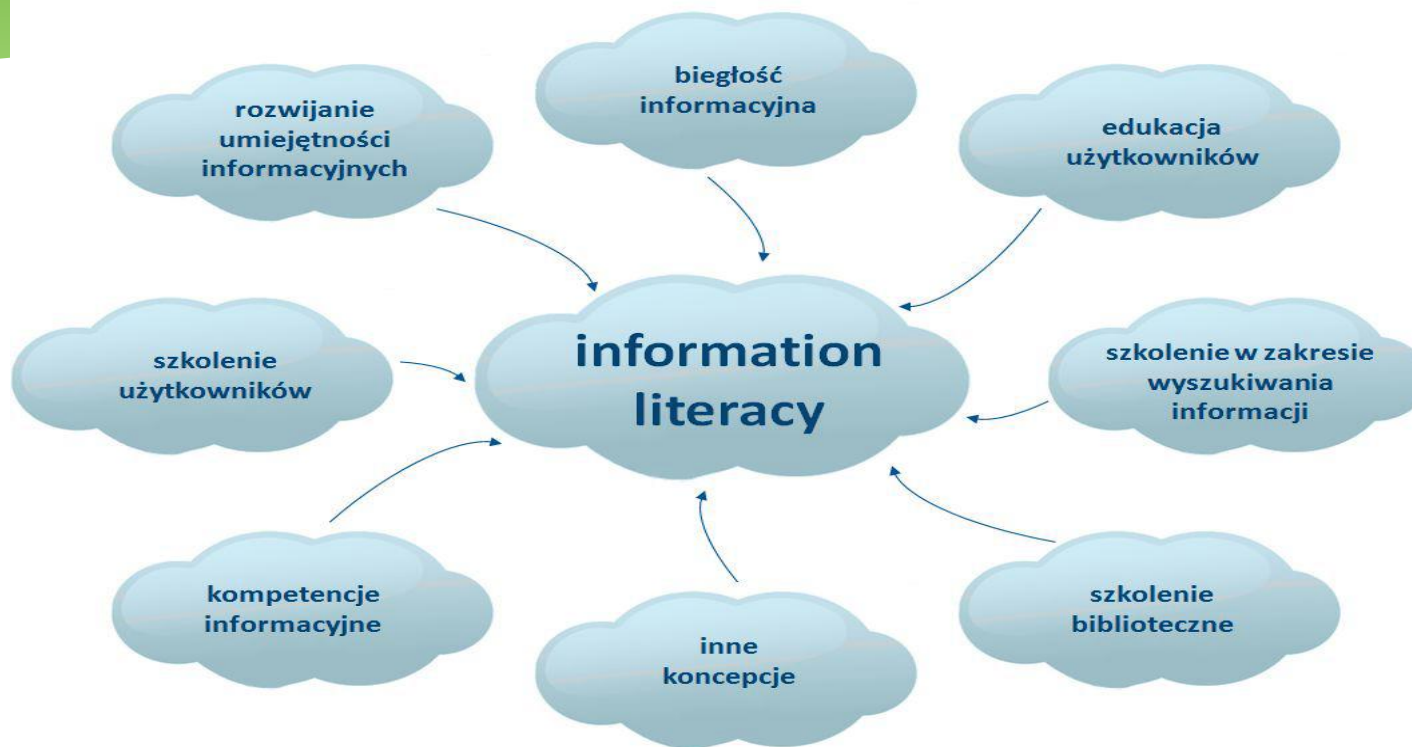

EDUKACJA INFORMACYJNA UŻYTKOWNIKÓW NA PRZYKŁADZIE BIBLIOTEKI POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ

Maria Czyżewska

Koncepcja information literacy

Źródło: J. Lau, *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie*. Wytyczne, [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: http://www.sbp.pl/repository/SBP/sekcje_komisje/komisja_ds_educacji_informacyjnej/Wytyczne.pdf

Przyczyny braku kompetencji informacyjnych

- ✓ zmiany kulturowe, gdzie czytanie książek zastępowane jest bezrefleksyjnym surfowaniem po Internecie,
- ✓ ceny publikacji elektronicznych,
- ✓ niewystarczająca znajomość lub wręcz nieznanomość e-źródeł, które uczelnie oferują swoim studentom,
- ✓ brak rekomendacji wykładowców do korzystania z e-zasobów,
- ✓ zreformowany system szkolnictwa w Polsce, który nie sprzyja rozwijaniu samodzielnego myślenia,
- ✓ niewystarczające kompetencje informacyjne kadry naukowo-dydaktycznej szkół wyższych.

Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, DZ.U. nr 253 poz. 1520

Opis efektów kształcenia w zakresie nauk technicznych – umiejętności ogólne:

[student]potrafi pozyskiwać informacje z literatury, baz danych oraz innych właściwie dobranych źródeł, także w języku angielskim lub innym języku obcym uznawanym za język komunikacji międzynarodowej w zakresie studiowanego kierunku studiów; potrafi integrować uzyskane informacje...

System edukacji informacyjnej w Bibliotece PB

obejmuje wszystkich użytkowników, a mianowicie:

- * studentów pierwszego roku studiów I stopnia,
- * studentów-dyplomantów studiów I i II stopnia,
- * studentów zagranicznych, studiujących w PB w ramach programu ERASMUS+ oraz studentów spoza UE,
- * pracowników naukowo-dydaktycznych PB,
- * pracowników Biblioteki PB,
- * innych użytkowników z PB oraz spoza Uczelni.

Kształcenie informacyjne studentów I roku studiów

Do roku 2013:

- * szkolenia nie były obowiązkowe;
- * kształcenie użytkowników odbywało się doraźnie i na konkretne zapotrzebowanie;
- * w BG zajmowali się tym pracownicy Oddziału Informacji Naukowej oraz Oddziału Udostępniania Zbiorów, w bibliotekach wydziałowych pracownicy zajmujący się bezpośrednią obsługą użytkowników;
- * koncentrowano się przede wszystkim na praktycznych aspektach i efektywnym wykorzystaniu zasobów tradycyjnych.

Kształcenie informacyjne studentów I roku studiów

Od roku 2014:

- * obowiązkowe dla wszystkich kierunków studiów;
- * przedmiot *Szkolenie biblioteczne* został wprowadzony do systemu USOSweb;
- * zajęcia prowadzone są od października do grudnia, a dokładne terminy ustalane przez poszczególne dziekanaty;
- * liczebność grup max. 30 osób, czas trwania 2 godz.;
- * szkolenia prowadzą pracownicy Oddziału Informacji Naukowej oraz bibliotekarze dyplomowani.

Program *Szkolenia* dla studentów I roku studiów

obejmuje:

- ❖ **szkolenie tradycyjne** (wykład, zwiedzanie Biblioteki PB oraz ćwiczenia praktyczne) w trakcie którego przekazywane są :
 - ogólne informacje o strukturze i organizacji Biblioteki i systemie biblioteczno-informacyjnym,
 - zasady samodzielnego korzystania z księgozbioru w wolnym dostępie, samodzielnego wypożyczania i zwrotu materiałów bibliotecznych przy użyciu urządzeń self-check, a także zwrotów we wrzutni,
 - zasady korzystania ze sprzętu komputerowego i zainstalowanego na nim specjalistycznego oprogramowania,
 - warunki korzystania z pomieszczeń do pracy indywidualnej i zespołowej,

Program *Szkolenia* dla studentów I roku studiów

- możliwości wyszukiwania potrzebnych materiałów w katalogach, sposób rezerwacji i zamówienia książki, prolongaty wypożyczonych książek, możliwość ustawienia w kolejce do już zarezerwowanej książki i ćwiczenia z tym związane,
 - możliwości korzystania z licencjonowanych zasobów elektronicznych;
- ❖ **kurs e-learningowy** umieszczony na portalu edukacyjnym Politechniki Białostockiej, gdzie:
- w ciągu 14 dni uczestnicy szkolenia tradycyjnego muszą zalogować się do platformy e-learningowej, zapoznać się z umieszczonymi tam materiałami i rozwiązać test, który jest podstawą do zaliczenia całego *Szkolenia bibliotecznego*.

Edukacja informacyjna studentów przygotowujących prace dyplomowe

- * Do 2012 r. realizowana okazjonalnie, na życzenie prowadzących seminaria dyplomowe, w pomieszczeniach Biblioteki Głównej, przez pracowników OIN;
- * Od 2012 r., w związku ze zmianami kadrowymi, realizowana na Wydziale Zarządzania PB dla studentów WZ różnych kierunków i specjalności, przez kierownika Biblioteki WZ, na życzenie prowadzących seminaria dyplomowe;
- * Od 2017 r., w związku ze zmianami kadrowymi, oferta skierowana do wszystkich wydziałów PB, na razie na życzenie prowadzących seminaria dyplomowe, miejsce zajęć do uzgodnienia, prowadzący - pracownicy OIN i bibliotekarze dyplomowani.

Zajęcia dla studentów-dyplomantów

- * *Tematyka zajęć: Metody i techniki gromadzenia literatury do prac dyplomowych, ze szczególnym uwzględnieniem polskich i zagranicznych baz danych;*
- * przekazywane treści są każdorazowo dostosowywane do kierunku studiów, tematów prac dyplomowych (wykaz tematów promotorzy są zobowiązani przesyłać odpowiednio wcześniej), sugestii promotorów a także potrzeb i poziomu wiedzy studentów;
- * liczebność grup – 1 grupa seminaryjna (optymalnie), choć zdarza się łączenie 2-3 grup, czas trwania 2 godz.;
- * forma zajęć – prezentacja „na żywo” poprzez Internet z elementami konsultacji;
- * efekty kształcenia badane przy pomocy metod statystycznych, od 2017 r., w związku z upowszechnieniem zajęć, także z użyciem ankiety oceniającej (jest w trakcie opracowania).

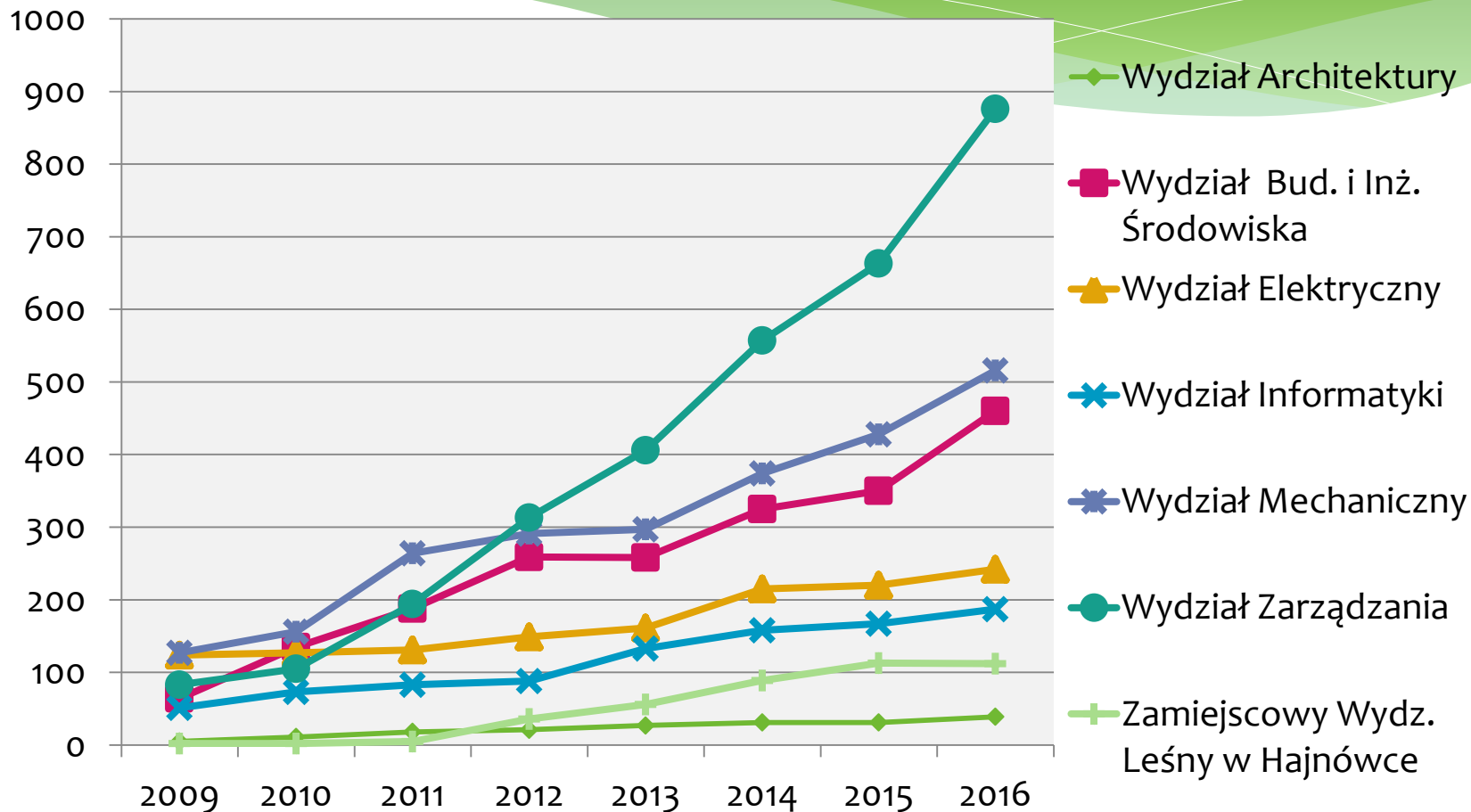
Tab.1. Zajęcia dla dyplomantów WZ w latach 2012-2016

Rok	Liczba szkoleń	Liczba godzin	Liczba uczestników (studenci i prowadzący seminaria dyplomowe, studia I i II stopnia różnych kierunków)
2012	12	24	320 S + 15 P
2013	7	12,5	183 S + 9 P
2014	10	17,5	172 S + 9 P
2015	10	17	205 S + 10 P
2016	8	16	155 S + 15 P

S – studenci P – pracownicy naukowo-dydaktyczni

Tab. 2. Liczba użytkowników PB zarejestrowanych w systemie zdalnego dostępu do baz w latach 2010-2016 z podziałem na poszczególne jednostki PB

Stan na... Jedn. PB	31.12. 2010	31.12. 2011	31.12. 2012	31.12. 2013	31.12. 2014	31.12. 2015	31.12. 2016
Wydział Architektury	11	18	21	27	31	31	39
Wydział Bud. i Inż. Środow.	135	188	259	258	325	350	460
Wydział Elektryczny	127	131	149	161	215	220	242
Wydział Informatyki	73	83	88	133	158	167	187
Wydział Mechaniczny	156	264	291	297	374	428	516
Wydział Zarządzania	105	194	313	406	557	663	876
Zam. Wydział Leśny	2	5	36	56	89	113	112
Inne jednostki	40	46	51	57	58	65	69
PB łącznie	649	929	1208	1395	1807	2037	2497

Wykres 1. Liczba użytkowników PB zarejestrowanych w systemie zdalnego dostępu do baz w latach 2009-2016

Tab.3. Zakres korzystania z baz przez użytkowników z WZ

	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Wejścia do baz (liczba użytkowników)	2 288	4 361	6 350	7 435	9 270
Odsłony (liczba przeglądanych stron)	152 553	395 070	1 490 804	1 393 531	2 133 175
Czas trwania sesji	26d 12:20:55	45d 22:44:02	86d 19:53:02	90d 04:51:25	116d 06:14:22

Tab.4. Zakres korzystania z baz w latach 2015-2016

Wyszczególnienie		2015 r.	2016 r.	Różnica między rokiem 2016 a 2015
Wydział Architektury	Liczba sesji	156	406	250
	Odsłony	16 842	28 153	11311
Wydział Budownictwa i Inżynierii Środowiska	Liczba sesji	6 048	6 757	709
	Odsłony	1 747 301	1 103 547	-643754
Wydział Elektryczny	Liczba sesji	3 652	3 549	-103
	Odsłony	782 412	608 819	-173593
Wydział Informatyki	Liczba sesji	3 974	3 432	-542
	Odsłony	575 966	492 635	-83331
Wydział Mechaniczny	Liczba sesji	7 410	8 754	1344
	Odsłony	1 372 728	1 254 275	-118453
Wydział Zarządzania	Liczba sesji	7 435	9 270	1835
	Odsłony	1 393 531	2 133 175	739644
Zamiejskowy Wydział Leśny w Hajnówce	Liczba sesji	286	183	-103
	Odsłony	46 275	26 607	-19668

Edukacja informacyjna studentów zagranicznych

Do roku 2016:

- * okazjonalnie, na życzenie.

Od roku 2017:

- * systemowo, w porozumieniu i współpracy z Biurem ds. Współpracy Międzynarodowej PB,
- * szkolenia zróżnicowane dla różnych grup studentów (studenci przyjeżdżający na 1-2 semestry w ramach programu Erasmus, studenci zagraniczni płatnych anglojęzycznych kierunków studiów, grupy studentów z Chin i inni).

Edukacja pracowników naukowo-dydaktycznych PB

Systemowe podejście do problematyki jest dopiero planowane.

Działania podejmowane dotychczas to:

- szkolenia online (np. Web of Science, Scopus, EBSCO) - informacja o szkoleniu jest umieszczana na stronie domowej Biblioteki oraz wysyłana mailowo do wszystkich pracowników PB;
- szkolenia tradycyjne (w Bibliotece PB lub na wydziałach) prowadzone przez przedstawicieli firm – dostawców baz, np. coroczne szkolenia z bazy EMIS (dla pracowników, z certyfikatami dla studentów i dla bibliotekarzy);

Edukacja pracowników naukowo-dydaktycznych PB

- szkolenia tradycyjne prowadzone przez bibliotekarzy na zaproszenie kierowników katedr czy zakładów;
- szkolenia niejako „przy okazji” prowadzenia zajęć dla dyplomantów (zawsze jest obecna osoba prowadząca seminarium, często także inni pracownicy z danej katedry);
- edukacja poprzez stronę WWW biblioteki - strefa pracownika;
- szkolenia indywidualne.

Edukacja pracowników Biblioteki PB

Różnorodne formy edukacji bibliotekarzy:

- * wykłady, prezentacje,
- * praktyki zawodowe,
- * szkolenia i kursy prowadzone w trybie stacjonarnych oraz zdalnym,
- * udział w konferencjach, seminariach, warsztatach.

Tab. 5. Szkolenia pracowników Biblioteki PB w latach 2012-2016

	2012	2013	2014*	2015	2016
Ogólna liczba godzin szkoleń	557	733	2567	698	873
Średnia liczba godzin szkoleń na jednego pracownika	12	16	57	16	19

„Najwyższa pora, aby polscy bibliotekarze zaakceptowali fakt, że rolą biblioteki wspierającej rozwój społeczeństwa informacyjnego jest również edukacja i zaczęli szkolić użytkowników informacji regularnie, w sposób kompetentny i kompleksowy, opierając się na międzynarodowych standardach.”

Ewa Rozkosz, Zuza Wiorogórska, Przedmowa do wydania polskiego, Lau J., *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne*

Wybrane pozycje literatury:

1. Batorowska H., *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej. Rozważania o dojrzałości informacyjnej*, Wydaw. SBP, Warszawa, 2013.
2. Batorski D., *Polacy wobec technologii cyfrowych – uwarunkowania dostępności i sposobów korzystania w: Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, red. J. Czapiński, T. Panek, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2013.
3. Brzozowska-Szczecina E., Kowalczyk-Czapko E., *Potrzeby informacyjne dyplomantów. Badanie jakości szkolenia w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Politechniki Białostockiej w: Nauka o informacji w okresie zmian*, red. B. Sosińska-Kalata, E. Chuchro, SBP, Warszawa 2013.
4. Chadaj A., Turecka D., *Potrzeby i wiedza studentów uczelni technicznych na temat elektronicznych źródeł informacji w świetle badań ankietowych*, „Biblioteka i Edukacja” 2013 nr 3 [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=1985>
5. Dziak J., Rozkosz E., Karciarz M., Wiorogórska Z., *Edukacja informacyjna w polskich bibliotekach akademickich – raport z badań*, „Bibliotheca Nostra” 2013 nr 1 s. 26-41.
6. Lau J., *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne*. Tryb dostępu: http://www.sbp.pl/repository/SBP/sekcje_komisje/komisja_ds_educacji_informacyjnej/Wytyczne.pdf
7. Milewska P., *Publikacje elektroniczne w pracy młodego naukowca. Analiza wyników badań ankietowych przeprowadzonych na terenie województwa łódzkiego w: Publikacje elektroniczne w rozwoju nauki polskiej*, red. M. Czyżewska, Wydaw. Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Białystok 2012.
8. Nalewajska L. *Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwych zmian*, „Przegląd Biblioteczny” 2013 nr 1 s. 19-32.
9. Stachowiak B., *E-czytelnictwo studentów – wybrane konteksty*, „E-mentor” 2013 nr 1(48).

Dziękuję za uwagę!

m.czyzewska@pb.edu.pl

tel.: 85 746 93 29

Biblioteka Politechniki Białostockiej
15-333 Białystok, ul. Zwierzyniecka 16